

МІНІСТЕРСТВО ОБОРОНИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ПОВІТРЯНИХ СИЛ
імені ІВАНА КОЖЕДУБА

СУЧАСНА ВІЙНА: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ

**Збірник матеріалів IX Міжнародної наукової конференції
Харківського національного університету
Повітряних Сил імені Івана Кожедуба**

22-23 травня 2025 року

Харків
2025

IX Міжнародна наукова конференція Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба «Сучасна війна: гуманітарний аспект»: збірник матеріалів, 22-23 травня 2025 року. – Х.: ХНУПС ім. І. Кожедуба, 2025. – 289 с.

Наведені публікації за теоретичними та практичними результатами наукових досліджень і розробок, які виконані науково-педагогічними працівниками, науковими співробітниками, докторантами, ад'юнктами, аспірантами та іншими фахівцями органів військового управління, закладів, установ і підприємств.

Для наукових, науково-педагогічних працівників, докторантів, аспірантів, фахівців у сфері військового управління, психологічної підтримки персоналу Збройних Сил України.

За достовірність викладених фактів, цитат та інших відомостей відповідальність несе автор.

Затверджено до друку Вченою радою Харківського національного університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, протокол №6 від 27 травня 2025 року.

Поліщук І., Максимішина Т. ПОЛІТИКО-КУЛЬТУРНІ ТРАНСФОРМАЦІЇ У КОНТЕКСТІ ВІЙНИ РОСІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ	56
Харламов М., Чиркіна-Харламова М. ДО ПИТАННЯ ПРО ІДЕОЛОГІЧНУ ВІЙНУ РОСІЇ ПРОТИ ВИЗВОЛЬНОГО РУХУ ОУН-УПА В УКРАЇНІ У 1940-Х РОКАХ.....	60
Староконь Є., Білодід К. СУЧАСНІ ТРЕНДИ ІНФОРМАЦІЙНОГО ВПЛИВУ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....	63
Наконечна І., Бондаренко С. СПЕЦИФІКА ФУНКЦІОНУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ ТА ДЕРЖАВНИХ СУБСИДІЙ У ФРАНЦІЇ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ТА ЕФЕКТИВНІСТЬ.....	65
Микитюк С., Микитюк В. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ ВЕДЕННЯ ВОЄННИХ ДІЙ У КОНТЕКСТІ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА.....	68
Гула Р., Передерій І., Ткач Ю. ВІЙСЬКОВО-ІДЕОЛОГІЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ РФ НА ПОЧАТКОВОМУ ЕТАПІ ПОВНОМАСШТАБНОГО ВТОРГНЕННЯ В УКРАЇНУ (24 лютого 2022 року – 21 вересня 2022 року).....	73
Чугуєнко М. «ШАТУНИ» РОСІЙСЬКОГО МЕСІЯНСТВА: ЛІТЕРАТУРНА КВАЗІМЕТАФІЗИКА Ю. МАМЛЄЄВА.....	74
Мороз В. ОСНОВИ ПРОФІЛАКТИКИ ПСИХОСОМАТИЧНИХ СТАНІВ У ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	77
Олійник В. ПОГЛЯДИ ПРОТИВНИКА НА ПОСТТРАВМАТИЧНЕ ЗРОСТАННЯ ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ.....	80
Капосльоз Г. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ РОЗБУДОВИ ТА ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ПЕРСОНАЛУ.....	83
Євсєєв І., Скрябін О., Халіманенко К., Дембіцький В. БОЇ ЗА МОЩУН ПІД ЧАС КИЇВСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ОПЕРАЦІЇ (05.03. – 21.03.2022).....	88
Скрябін О., Євсєєв І., Халіманенко К., Дембіцький В. БОЇ ЗА ГОСТОМЕЛЬСЬКИЙ АЕРОДРОМ ПІД ЧАС КИЇВСЬКОЇ ОБОРОННОЇ ОПЕРАЦІЇ (24.02. – 27.02.2022).....	92
Залкін С., Ревін О., Сідченко С., Хударковський К., Белімов В. АНАЛІЗ СПРЯМОВАНOSTІ ОСНОВНИХ НАРАТИВІВ РОСІЙСЬКОЇ ІНФОРМАЦІЙНОЇ КАМПАНІЇ ПРОТИ УКРАЇНИ.....	95
Платонов В. ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПЕРСОНАЛУ ДСНС, ЯКИЙ ЗАЗНАВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ.....	99
Храбан Т. ВИСВІТЛЕННЯ НАСИЛЬСТВА ЩОДО ЖІНОК У ЗМІ: РЕКОМЕНДАЦІЇ СТОСОВНО ПОДАЧІ ІНФОРМАЦІЇ.....	102
Коптєв О. ВІЙНА В УКРАЇНІ ЯК КАТАЛІЗАТОР НОВОЇ ХВИЛІ КОНФЛІКТІВ ПО ВСЬОМУ СВІТУ.....	104

ПСИХОЛОГІЧНА ЕКСПЕРТИЗА ПЕРСОНАЛУ ДСНС, ЯКИЙ ЗАЗНАВ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ТРАВМАТИЗАЦІЇ: НОРМАТИВНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ

***В. Платонов, доктор філософії (Ph.D) з психології
Національний університет цивільного захисту України***

Сьогодні впевнено можна стверджувати, що значна кількість сучасних українських досліджень у психології відображає актуальний психоемоційний стан різних категорій населення – як цивільних громадян, так і тих, хто стоїть на захисті держави. Зокрема, це стосується персоналу Державної служби України з надзвичайних ситуацій (далі – ДСНС). Зважаючи на те, що активні бойові дії переходять у затяжну фазу, це чинить значно більший негативний вплив на психіку людини через практичну відсутність перепочинку внаслідок посиленої активності ворога тому питання оцінки актуального психологічного стану є особливо актуальним.

Персонал ДСНС від самого початку війни задіяний у ліквідації надзвичайних ситуацій, спричинених воєнною агресією, та допомозі постраждалому населенню. Важливо зазначити суттєве збільшення кількості надзвичайних ситуацій, що негативно впливає на умови та режим праці й, відповідно, на фізичний і психологічний стан фахівців. До надмірного навантаження додаються фактори ризику, зокрема це повторні ракетно-артилерійські обстріли та удари по місцях дислокації підрозділів ДСНС, що, на жаль, стали звичним явищем у прифронтових регіонах України.

Постійне перебування в таких умовах призводить до психологічної травматизації та прояву симптомів виснаження, що, у свою чергу, знижує рівень активності й самоконтролю, викликає нехтування правилами безпеки та самозбереження. Водночас не у всіх фахівців простежуються симптоми негативних психічних станів – це обумовлено індивідуально-психологічними особливостями особистості. Тому не кожному з фахівців буде потрібна поглиблена психологічна допомога, але щоб визначити осіб з персоналу, які дійсно її потребують, доцільно проводити процедуру психологічної експертизи, яка має чіткі критерії визначення потреби в отриманні психологічної допомоги [2].

У попередніх публікаціях ми зазначали складові, які потребують розробки для забезпечення повноцінного функціонування процедури психологічної експертизи. Один із ключових аспектів – врегулювання нормативно-правової бази для правомірного використання процедури експертної оцінки психологічного стану персоналу ДСНС [1].

Існуюча нормативно-правова база, якою у свої діяльності керуються психологи ДСНС, регламентує діяльність психологів з персоналом, але на

сьогодні в ній відсутня процедура психологічної експертизи актуального стану фахівців. У той же час деякі пункти різних керівних документів частково дозволяють зробити оцінку актуального психологічного стану персоналу ДСНС, результати якої можуть бути використані в межах психопрофілактичної роботи. Так, згідно наказом № 747 від 31.08.2017 «Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій» відповідають абзаци пункту III. «Основні завдання психологічної служби»:

8) проведення психопрофілактичної роботи, спрямованої на збереження, зміцнення й відновлення психологічної безпеки та психічного здоров'я осіб рядового і начальницького складу, рятувальників та працівників, попередження виникнення соціально-психологічної та особистісної дезадаптації;

9) надання психологічної допомоги та підтримки особам рядового і начальницького складу, рятувальникам та працівникам, які перебували в екстремальних умовах та постраждали внаслідок дії стрес-факторів;

Згідно пунктом VI. «Психологічна профілактика» психолог може проводити додаткову психодіагностику з метою визначення актуального психологічного стану фахівців [3].

Методичні рекомендації щодо проведення додаткової індивідуальної роботи з персоналом ДСНС (лист від 08.09.2023 № 28-17032/288) суттєво розширюють нормативно-правову основу діяльності психологів. Зокрема, згідно з пунктом 1 абзацу 1.3. зазначено:

ДІР проводиться з метою диференційованого розподілу заходів первинної психопрофілактики та зусиль психологів за рахунок визначення кола осіб, які потребують першочергової психологічної допомоги у зв'язку з особливостями впливу на них стресогенних факторів службової і позаслужбової діяльності.

Також визначаються категорії осіб, які мають соціальні чи особистісні труднощі та потребують додаткової індивідуальної роботи з психопрофілактики та надання психологічної допомоги вказаним категоріям осіб, що спрямована запобіганню погіршення психологічного стану на фоні пережитих стресових та екстремальних подій [4].

Із метою визначення актуального психологічного стану осіб персоналу ДСНС, що визначено в окремому дорученні В-206 «Про організацію проходження медико-психологічної реабілітації ДСНС», але цей документ регламентує проведення оцінки актуального психічного стану співробітників лише у випадках їх направлення на медико-психологічну реабілітацію [5].

Виходячи з вищенаведених нормативно-правових актів, у них визначаються категорії осіб з персоналу, які безпосередньо потребують проведення психопрофілактичних заходів та додаткової індивідуальної роботи. Визначена потреба в діагностиці в межах психологічного відбору з метою

збереження оптимального рівня професійно-психологічних якостей та комплексного психологічного вивчення особистості після психологічних інтервенцій.

Отже, на відміну від регламентованих психологічних заходів, процедура психологічної експертизи спрямована на визначення осіб, у яких є або відсутня потреба в психологічній допомозі та проходженні заходів з відновлення (не психологічного характеру), враховуючи, що вони зазнали психологічної травматизації різного характеру. Визначення динаміки змін психологічного стану для оцінки готовності осіб персоналу повернутися до виконання своїх функціональних обов'язків. Така процедура не суперечитиме Закону України «Про систему охорони психічного здоров'я в Україні» [6] тому може бути виокремлена як окремий захід в роботі психолога з персоналом ДСНС. Слід зазначити, що для проведення процедури психологічної експертизи варто долучати фахівців-психологів з нейтральних підрозділів, якими можуть виступати психологи закладів вищої освіти системи ДСНС.

Список використаних джерел

1. Платонов В.М. Необхідність створення концепції психологічної експертизи рятувальників ДСНС України після травмуючих подій. Психологія особистості фахівця в умовах воєнного часу та поствоєнної реабілітації : збірник матеріалів ІХ Всеукраїнської науково-практичної конференції (25 жовтня 2024 року) / уклад. В. С. Бліхар. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2024. С. 278–282.
2. Платонов В.М. Психологічна експертиза рятувальників ДСНС України. Нові виклики та можливі рішення. Актуальні питання роботи з персоналом у складових сектору безпеки та оборони : 36. тез щорічної науково-практ. конф. (Україна, м. Харків, 26 лют. 2025 р.). Харків, 2025. С. 104–107.
3. Про затвердження Порядку психологічного забезпечення в Державній службі України з надзвичайних ситуацій : Наказ М-ва внутр. справ України від 31.08.2017 № 747. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1390-17#Text> (дата звернення: 30.03.2025).
4. Про організацію додаткової індивідуальної роботи з персоналом ДСНС: Лист від 08.09.2023 № 28-17032/288. Київ, 2023.
5. Про організацію проходження медико-психологічної реабілітації ДСНС: Окреме доручення від 08.12.2020 № В-206. Київ, 2020.
6. Про систему охорони психічного здоров'я в Україні : Закон України від 15.01.2025 № 4223-ІХ. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4223-20#Text> (дата звернення: 31.03.2025).

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

СУЧАСНА ВІЙНА: ГУМАНІТАРНИЙ АСПЕКТ

ІХ МІЖНАРОДНА НАУКОВА КОНФЕРЕНЦІЯ
ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ
ПОВІТРЯНИХ СИЛ імені ІВАНА КОЖЕДУБА

Відповідальний за випуск *В. Кротюк*

Комп'ютерна верстка *К.Яндола*

Комп'ютерний дизайн обкладинки *Д. Клочко*

Техн. редактор *М.В. Дудко*

Коректор *Н.К. Гур'єва*

Формат 60 × 84/16

Ум.-друк. арк. – 7,00

Підписано до друку 27.05.2025

Ціна договірна Тираж 100 пр. Зам. 0329-17

Видавництво Харківського національного університету

Повітряних Сил імені Івана Кожедуба

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК №5370 від 30.06.2017

Адреса видавництва: 61023, Харків-23, вул. Сумська, 77/79